

Joachim Roman Bar

"Bibliographia synodotum particularium", Jacobus Theodorus Sawicki, Vaticana 1967 : [recenzja]

Prawo Kanoniczne : kwartalnik prawno-historyczny 11/3-4, 315-317

1968

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

RECENZJE

Sawicki Jacobus Theodorus, Bibliographia synodorum particularium, Civitas Vaticana 1967 S. Congr. de Seminariis et Studiorum Universitatibus 8° ss. XXX, 379. Monumenta Iuris Canonici, series C: Subsidia vol. 2.

Głębsze poznanie partykularnego prawa kanonicznego w danym kraju jest możliwe tylko przez porównanie z prawem partykularnym innych krajów, zwłaszcza sąsiednich. Kanoniczne prawo partykularne zawiera się głównie w statutach synodalnych, ale systematyczne poznanie tego prawa nie jest łatwe ze względu na trudność dotarcia do statutów synodalnych, brak pełnych krytycznych wydań i pomocniczej literatury. Liczne rozprawy odnoszące się do synodów są rozproszone po różnych czasopismach, pracach zbiorowych itp. Dotarcie do nich, przy opracowywaniu jakiegoś szczegółowego tematu, nie jest łatwe.

Stąd interesujący się problematyką synodalną z wielką wdzięcznością biorą do ręki nową bibliografię na temat synodów, przygotowaną przez prof. Jakuba Sawickiego. Czytelnikom kwartalnika „Prawo kanoniczne” znana już jest w ogólnych zarysach wspomniana bibliografia, na podstawie sprawozdania, jakie umieścił sam Autor (nr 3—4 z 1966 r.), w czasie druku omawianego dzieła. Wobec tego ograniczę się tylko do kilku uwag.

Jest to bibliografia specjalna, poświęcona istniejącym zbiorom i drukowanym edycjom pomników ustawodawstwa synodów partykularnych wszystkich krajów i czasów, jak również literaturze różnojęzycznej, zajmującej się tymi zagadnieniami. Natomiast jest wyłączone z bibliografii to wszystko, co odnosi się do soborów powszechnych. Również nie są zarejestrowane urzędowe publikacje statutów poszczególnych synodów partykularnych, dokonane w postaci osobnych druków. Bibliografia ogranicza się do zbiorów statutów tj. do takich druków, które zawierają dwa lub więcej tekstów statutów synodalnych. Zestawia natomiast późniejsze, nieurzędowe przedruki statutów albo ich publikacje z rękopisów, zwłaszcza wydania krytyczne, nawet i pojedynczych tekstów. Co się tyczy literatury omawiającej synody i ich statuty, to Autor zacieśnił ramy bibliografii do prac o charakterze monograficznym, z pominięciem podręczników prawa kanonicznego, historii Kościoła powszechnego lub Kościoła w poszczególnych krajach.

Bibliografia nie ogranicza się do synodów Kościoła rzymsko-katolickiego we wszystkich jego obrządkach, ale przytacza ważniejsze pozycje dotyczące innych kościołów i społeczności chrześcijańskich a nawet niechrześcijańskich (buddyści, Żydzi).

Zastosowano w bibliografii podział na dwie części: „Generalia” (poz. 1—139) i „Specialia” (poz. 392—3403). W obrębie każdej części pozycje są uszeregowane w porządku alfabetycznym (autorów lub tytułów, gdy brak autora). Wykazy alfabetyczne: skrótów używanych w bibliografii, osób, miejscowości i rzeczowy uzupełniają dzieło i mają ułatwić korzystanie z niego.

Jaka jest naukowa wartość i praktyczna użyteczność bibliografii?

Każda bibliografia, odpowiednio do swego przedmiotu i zakresu, musi spełnić dwa zasadnicze warunki: 1° ma być kompletna tak co do opisów poszczególnych pozycji jak i co do zarejestrowanego materiału, i 2° ma w sposób łatwy dopomóc do wyszukania pożądanej pozycji lub wskazać literaturę na określony temat.

Bibliografia prof. Sawickiego jest przygotowana wzorowo. Opisy druków samoistnych opierają się przeważnie na egzemplarzach, które Autor miał w ręku. Artykuły z czasopism wypisał Autor z dobrych różnorodnych bibliografii czasopism a częściowo przeprowadził konfrontację z egzemplarzami czasopism, co się udało dzięki możliwości korzystania z wielu poważnych bibliotek naukowych. Opisy bibliograficzne są zrobione wyjątkowo sumiennie, bez błędów, mimo przytaczania tytułów w kilku językach. Zwłaszcza teksty w języku polskim są wydrukowane starannie, co szczególnie zasługuje na uznanie w dziele wydanym za granicą. Tytuły pozycji przytoczone w językach mniej znanych są przetłumaczone na języki bardziej znane, co ogromnie ułatwi korzystanie z dzieła. Można postawić tylko jedno zastrzeżenie: datę wydania druków samoistnych należało podawać stałe cyframi arabskimi, a nie rzymskimi i w nawiasie arabskimi, gdyż wg dzisiejszych zwyczajów bibliograficznych, w opisach druków stosuje się pisownię obecną i datę wydania podaje się cyfrą arabską.

Dzięki długoletnim pracom naukowym w zakresie synodów, osobistym kontaktom z zagranicznymi uczonymi i dostępu do wielkich zbiorów bibliotecznych (Wiedeń, Rzym Paryż i i.) mógł Autor pokusić się o względną kompletność bibliografii, w granicach zakreślonych we wstępie do bibliografii, co mu się w pełni udało. Stwierdzenie powyższe odnosi się w pierwszym rzędzie do polskich synodów, ale wrywkowe sprawdzenie pozycji odnoszących się do innych krajów pozwala ufać kompletności bibliografii.

„Bibliographia synodorum particularium” spełnia i drugi warunek: można z niej łatwo i szybko skorzystać dla pracy naukowej. Ale tutaj mogą być wysunięte pewne wątpliwości. Mianowicie umieszczenie w jednym szeregu alfabetycznym tekstów synodalnych i studiów krytycznych czy opracowań na tematy synodalne stawia nieco w cieniu problemy już opracowane. Trzeba jednak pamiętać, że Autor musiałby powtarzać pozycje bibliograficzne, gdyby rozłączył teksty synodalne i opracowania na temat synodów, gdyż bardzo często sprawy te się zazębiają.

W pomoc przychodzi indeks rzeczowy, który oczywiście nie podaje treści statutów synodalnych, ale wskazuje zagadnienia już opracowane w studiach specjalnych z zakresu prawa synodalnego, np. usura, decimae itp. Ułatwia zatem szybką orientację w studiach na tematy synodalne, porównania postanowień synodalnych różnych krajów itd.

Pewną trudność dla wyszukania synodów danego kraju czy prowincji kościelnej stanowi alfabetyczny układ materiału tak w części ogólnej jak i szczegółowej. Tej niedogodności nie dało się uniknąć, jak to Autor wyjaśnił we wstępie. Wobec tego trzeba się w tym przypadku posłużyć indeksem miejscowości, więc np. dla synodów polskich wypisać pozycje

pod hasłami: Gniezno, Polska, Włocławek itd. Innymi słowy trzeba już posiadać pewną znajomość prowincji kościelnych i diecezji, gdzie się odbywały synody. Ale omawiana bibliografia nie jest dla początkujących naukowców, lecz już obznajomionych z organizacją kościelną, historią Kościoła itp.

Na podkreślenie zasługuje trud Autora jaki włożył celem szybkiego odnalezienia synodu w wielkich zbiorach, np. Chevalier (poz. 125), Mansi (poz. 277). Również zgromadzenie dla studiów danych o synodach innowierców. Pozycje te dadzą się łatwo odszukać przy pomocy haseł zawartych w indeksie rzeczowym (np. protestantismus).

Zewnętrzna szata bibliografii jest szczególnie piękna: doskonały papier, przejrzysty druk, sumienna korekta. Szkoda tylko, że pagina żywa nie jest bardziej zróżnicowana np. można by podać numery pozycji, co ułatwiłoby szybkie przejście od indeksów do poszukiwanej pozycji.

Każdy zainteresowany problematyką synodalną z przyjemnością weźmie do ręki dzieło tak troskliwie przygotowane przez prof. J. Sawickiego i Institute of Medieval Canon Law. Należy wyrazić radość, że rozwijające się studia nad partykularnym prawem kanonicznym uzyskały wspaniałą pomoc a Szanowny Autor uwiecznił bibliografią synodalną swój 40-ty rok pracy naukowej.

O. Joachim Roman Bar OFMConv.

Roczniki Teologiczno-Kanoniczne T. XIII, zeszyt 5, Lublin 1966, ss. 104 i T. XIV, zeszyt 5, Lublin 1967, ss. 147.

Zgodnie z założeniem, realizowanym już od lat przez Towarzystwo Naukowe K.U.L. — jeden z zeszytów Roczników Naukowych K.U.L. poświęcony bywa corocznie zagadnieniom teologiczno-kanonicznym pod redakcją Komitetu w osobach: ks. prof. Paweł Pałka i ks. dziekan Józef Rybczyk. Zagadnieniom tym poświęcony jest także t. XIII, z.5 za rok 1966 i t. XIV, z. 5 za rok 1967, które to zeszyty łącznie chcemy tu zrelacjonować. Oba bowiem zeszyty zawierają cenne i wartościowe rozprawy, studia i opracowania z dziedziny historii prawa, instytucji prawnych i najszerszej pojętej kanonistyki. Omawiane zeszyty stają się aktualnie tym cenniejsze, że poruszają także zagadnienia nowe, związane z problematyką posoborowej odnowy, określonej dokumentami Vaticanum II. Stanowią więc mogą wielką pomoc dla teologa i historyka a szczególnie dla kanonisty.

1. Na pierwszy plan wysuwają się dwa artykuły o tematyce soborowej. Pierwszy z nich napisany przez Ks. Pawła Pałkę, to: „Disciplina sakramentów według dekretu Soboru Watykańskiego II De Ecclesiis Orientalibus Catholicis”. 13 (1966) z. 5, s. 5—19.

Z całego dekretu soborowego wybiera Autor tę tylko jego część (punkty 12—18 oraz 26—29), która traktuje o dyscyplinie sakramentów oraz współdziałale wiernych z wyznawcami kościołów odłączonych w przyjmowaniu i udzielaniu sakramentów — i tę część dekretu poddaje głębszej analizie. Zagadnienia, które Autor w oparciu o dekret szczegółowo omawia w punktach artykułu to: szafarz bierzmowania, Eucharystia, szafarz sakr. pokuty, diakonat i święcenia niższe, małżeństwa mieszane, wreszcie współdziałal wiernych w czynnościach świętych z wyznawcami kościołów odłączonych.